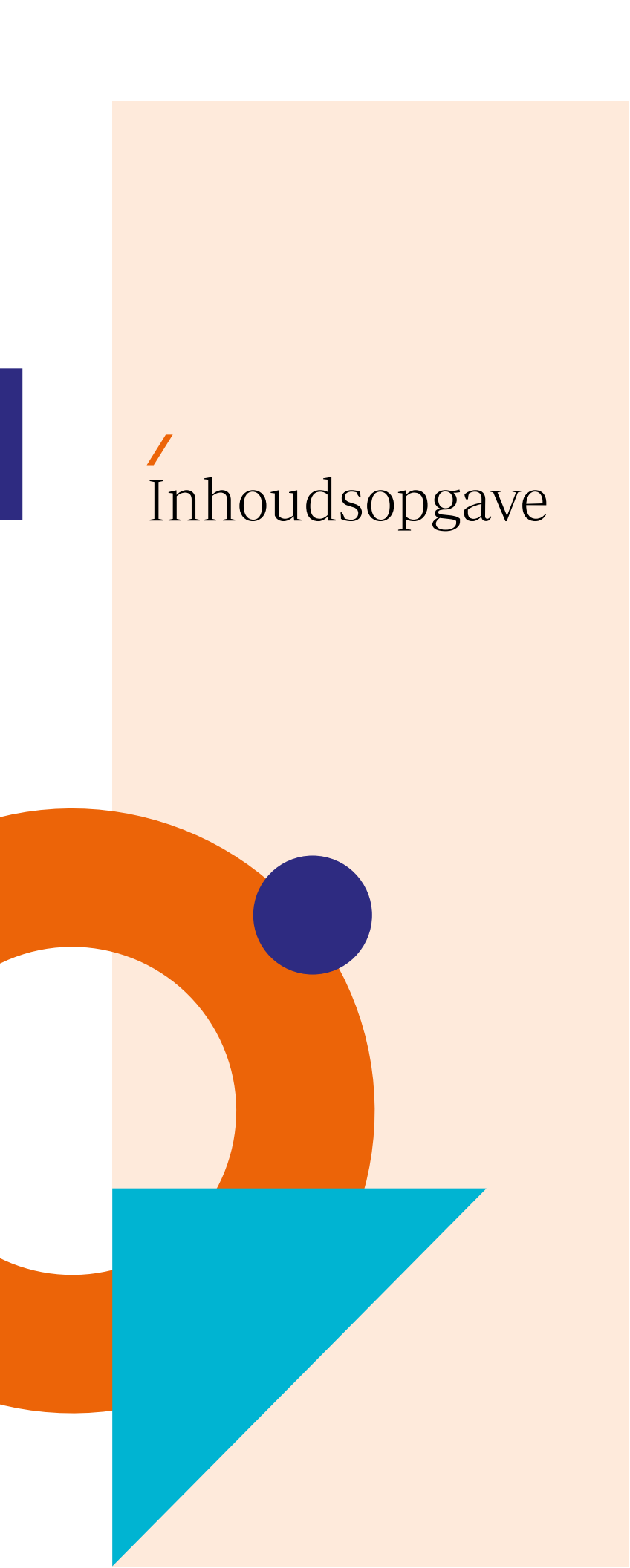

Kerndoelen voortgezet onderwijs

/ Kerndoelen voortgezet onderwijs

Inhoudsopgave

Leeswijzer	8
Over de publicaties	10
Wat zijn kerndoelen?	12
Van kerndoelen naar schoolcurriculum	14

Kerndoelen Nederlands	16
Kerndoelen rekenen en wiskunde	30
Kerndoelen burgerschap	42
Kerndoelen digitale geletterdheid	50
Kerndoelen mens en maatschappij	60
Kerndoelen mens en natuur	72
Kerndoelen moderne vreemde talen	86
Kerndoelen kunst en cultuur	102
Kerndoelen bewegen en sport	112
Begrippenlijst	120
Verantwoording	146

Wat zijn kerndoelen?

Kerndoelen vormen de basis van het Nederlandse curriculum. Een kerndoel is een wettelijk doel dat beschrijft waar leerlingen mee in aanraking moeten komen, welke inspanning van hen wordt verwacht met het oog op ervaringen, of wat ze uiteindelijk moeten beheersen. Het kan gaan om aanbods-, ervarings- en beheersingsdoelen. Daarmee geven kerndoelen richting aan het onderwijs en leggen ze de basis vast waar iedere leerling recht op heeft. Die basis is nodig om door te stromen naar vervolgonderwijs, jezelf te ontwikkelen en volwaardig deel te nemen aan de samenleving.

Van kerndoelen naar schoolcurriculum

Hoe zorg je dat kerndoelen daadwerkelijk betekenis krijgen in het onderwijs? In dit hoofdstuk lees je welke stappen je kunt zetten om tot een eigen schoolcurriculum te komen waarin aan alle kerndoelen wordt gewerkt. We maken onderscheid tussen het beoogde, uitgevoerde en gerealiseerde curriculum.

Het beoogde curriculum

Het vertalen van de kerndoelen naar onderwijs op school begint met het begrijpen van

Overzicht kerndoelen Nederlands

Domein	Overkoepelend
Kerdoel 1	De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen A Taal- en leesomgeving B Taal in de leergebieden
Domein	Communicatie
Kerdoel 2	De leerling begrijpt teksten A Luisteren en lezen met begrip B Luisteren en lezen met diep begrip C Bronnen verkennen
Kerdoel 3	De leerling produceert teksten A Doelgericht spreken en schrijven B Creatief taal gebruiken C Schrijven om te leren
Kerdoel 4	De leerling voert gesprekken A Doelgericht gesprekken voeren B Gesprekken voeren om te leren
Kerdoel 5	De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker A Reflecteren op taalactiviteiten
Domein	Taal
Kerdoel 6	De leerling toont inzicht in taal als systeem A Vorm en betekenis beschouwen B Spelling, formulering en interpunctie C Zakelijke genres (havo-vwo) D Overtuigingskracht van teksten (havo-vwo)
Kerdoel 7	De leerling verkent het gebruik van taal A Talige identiteit B Taalvariatie en taalverandering
Domein	Literatuur
Kerdoel 8	De leerling doet ervaring op met literatuur A Leesvoorkeur B Waarde van literatuur
Kerdoel 9	De leerling toont inzicht in literatuur A Verhalende teksten B Literaire genres C Literatuur uit verschillende tijden D Literatuur in tijd en context (havo-vwo)

Overkoepelend

Kerdoel 1 De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen.

1A

De school zorgt voor een rijke taal- en leesomgeving.

Het gaat hierbij om:

- aanbieden van taalactiviteiten in betekenisvolle contexten;
- aanbieden van een veelzijdig en actueel aanbod van jeugd- en *young adult*-literatuur binnen een vaste leesroutine;
- aanbieden van kennis en va

Communicatie

Kerdoel 3

De leerling produceert teksten.

3A

De leerling spreekt en schrijft afgestemd op doel, publiek en context.

Het gaat hierbij om:

<

Taal

Kerndoel 6	De leerling toont inzicht in taal als systeem.
6A	De leerling beschouwt de relatie tussen vorm en betekenis van taal. <i>Het gaat hierbij om:</i> • verkennen hoe letterklanken, klemtoon, intonatie en ritme samenhangen met de betekenis van taal; • inzicht tonen in de opbouw van complexe woorden om de betekenis af te leiden; • beschrijven hoe de betekenis in complexe zinnen bepaald wordt door de woordvolgorde en de zinsdelen; • verkennen hoe register, stijlmiddelen en opbouw van teksten een relatie hebben met het communicatieve doel; • functioneel gebruiken

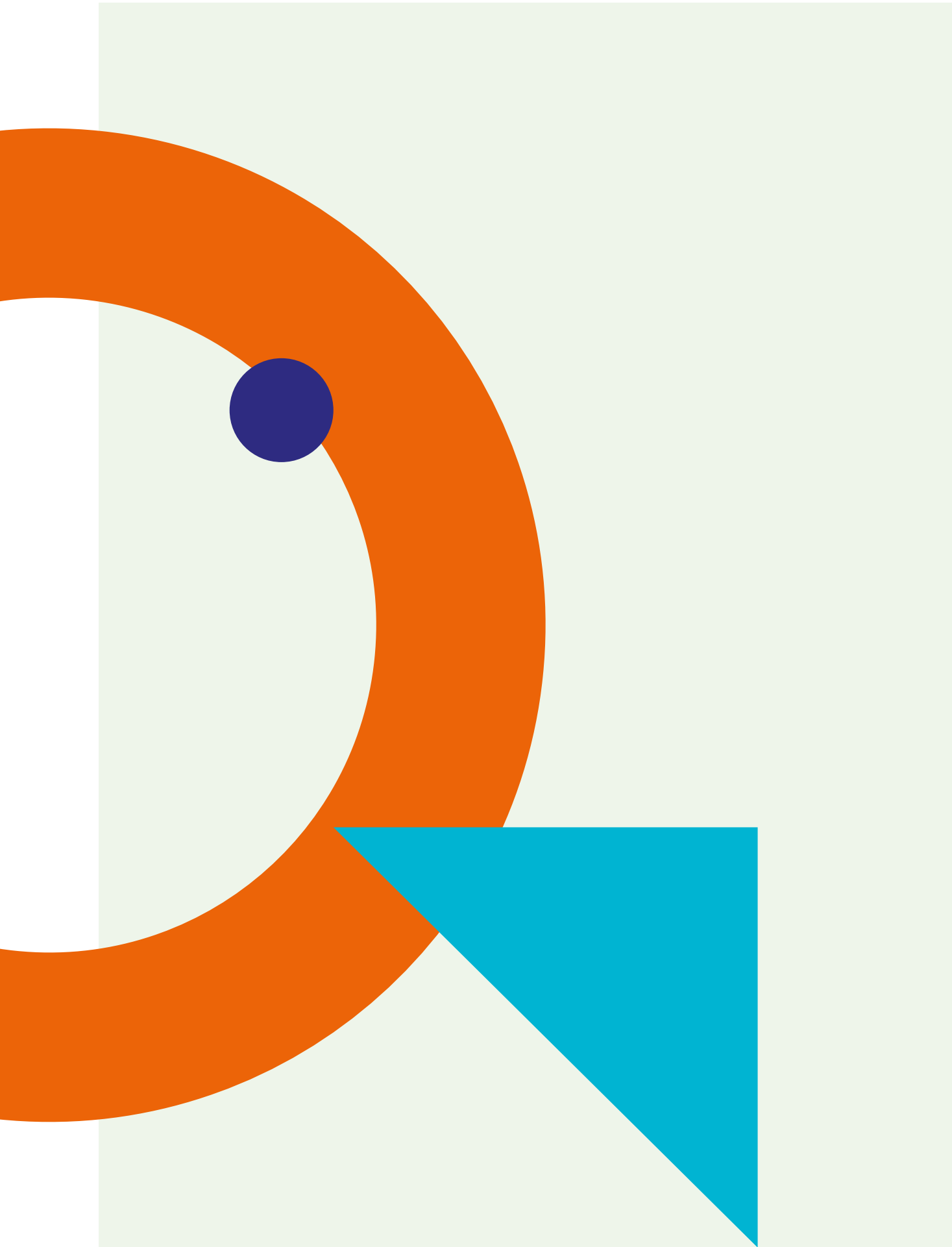
Literatuur

Kerdoel 8 De leerling doet ervaring op met literatuur.

8A De leerling ontwikkelt een eigen leesvoorkeur.

Het gaat hierbij om:

- lezen en beluisteren van boeken en teksten, van verschillende schrijvers en literaire genres;
- geven van een waardeoordeel over gelezen of beluisterde boeken en teksten op basis van literaire genres, eigen interesse en belevingswereld;
-

Overzicht kerndoelen rekenen en wiskunde

Domein	Wiskundige concepten
Kerdoel 10	De leerling redeneert en rekt met getallen, grootheden en vergelijkingen A Getallen en grootheden <i>Aanvulling havo-vwo: Algebra</i> B Vergelijkingen
Kerdoel 11	De leerling interpreteert data en kansen A Data B Kans
Kerdoel 12	De leerling toont inzicht in patronen en verbanden A Patronen en verbanden
Kerdoel 13	De leerling toont inzicht bij meetkundig handelen A Meetkunde
Domein	Wiskundige denk-werkwijzen
Kerdoel 14	De leerling gebruikt wiskundige denk-werkwijzen A Wiskundig probleemoplossen B Wiskundig modelleren C Aantonen D Gebruiken en beschrijven van algoritmes
Kerdoel 15	De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundig gereedschap A Gebruik van wiskundetaal en wiskundige representaties B Gebruik van wiskundige instrumenten
Domein	Wiskunde en de wereld
Kerdoel 16	De leerling ontwikkelt een wiskundige attitude A Wiskundige attitude
Kerdoel 17	De leerling past wiskunde toe in bekende en nieuwe situaties A Wiskunde in de werkelijkheid B Wiskunde in verschillende leergebieden

Wiskundige concepten

Kerdoel 10 De leerling redeneert en rekt met getallen, grootheden en vergelijkingen.

10A	De leerling redeneert en rekt met getallen en grootheden. <i>Het gaat hierbij om:</i> • optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen, machtsverheffen en worteltrekken; • wendbaar en met inzicht gebruiken van getallen en hun eigenschappen, en enkel
-----	--

Wiskundige concepten

Kerdoel 12 De leerling toont inzicht in patronen en verbanden.

12A De leerling analyseert en redeneert over patronen en verbanden.

Het gaat hierbij om:

- herkennen, beschrijven en voortzetten van patronen in rijen getallen en figuren;
- identificeren van patronen en verbanden in datasets;
- identificeren en beschrijven van verbanden tussen grootheden;
- weerge

Wiskundige denk-werkwijzen

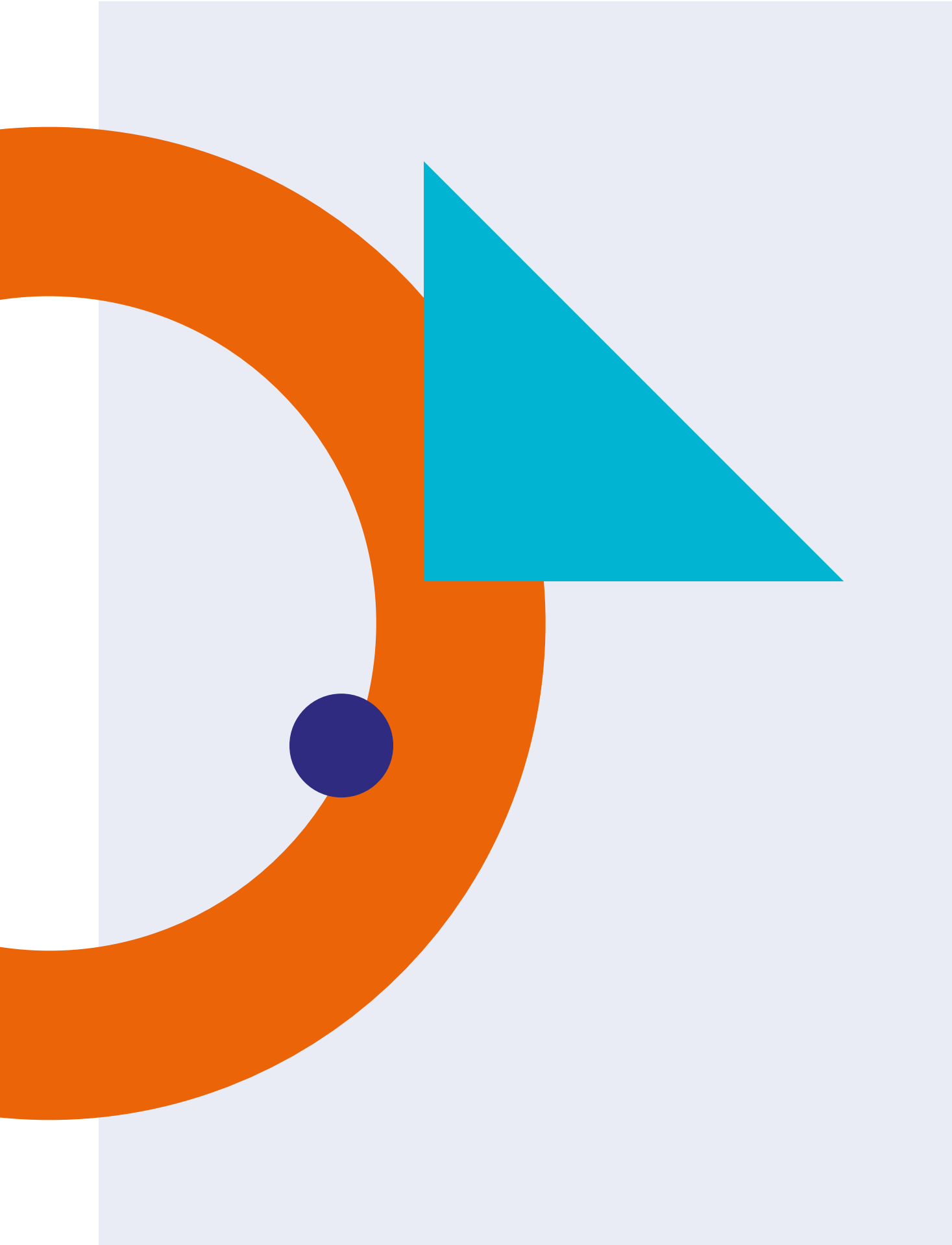
Kerdoel 15 De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundig gereedschap.

15A	De leerling gebruikt wiskundetaal en wiskundige representaties. <i>Het gaat hierbij om:</i> • gebruiken van wiskundige symbolen, notaties en begrippen; • leesbaar weergeven van berekeningen en probleemaanpakken; • kiezen en bedenken van representaties om berekeningen en wiskundige redeneringen weer te geven en uit te wisselen; • kritisch beoordelen van een represent
-----	---

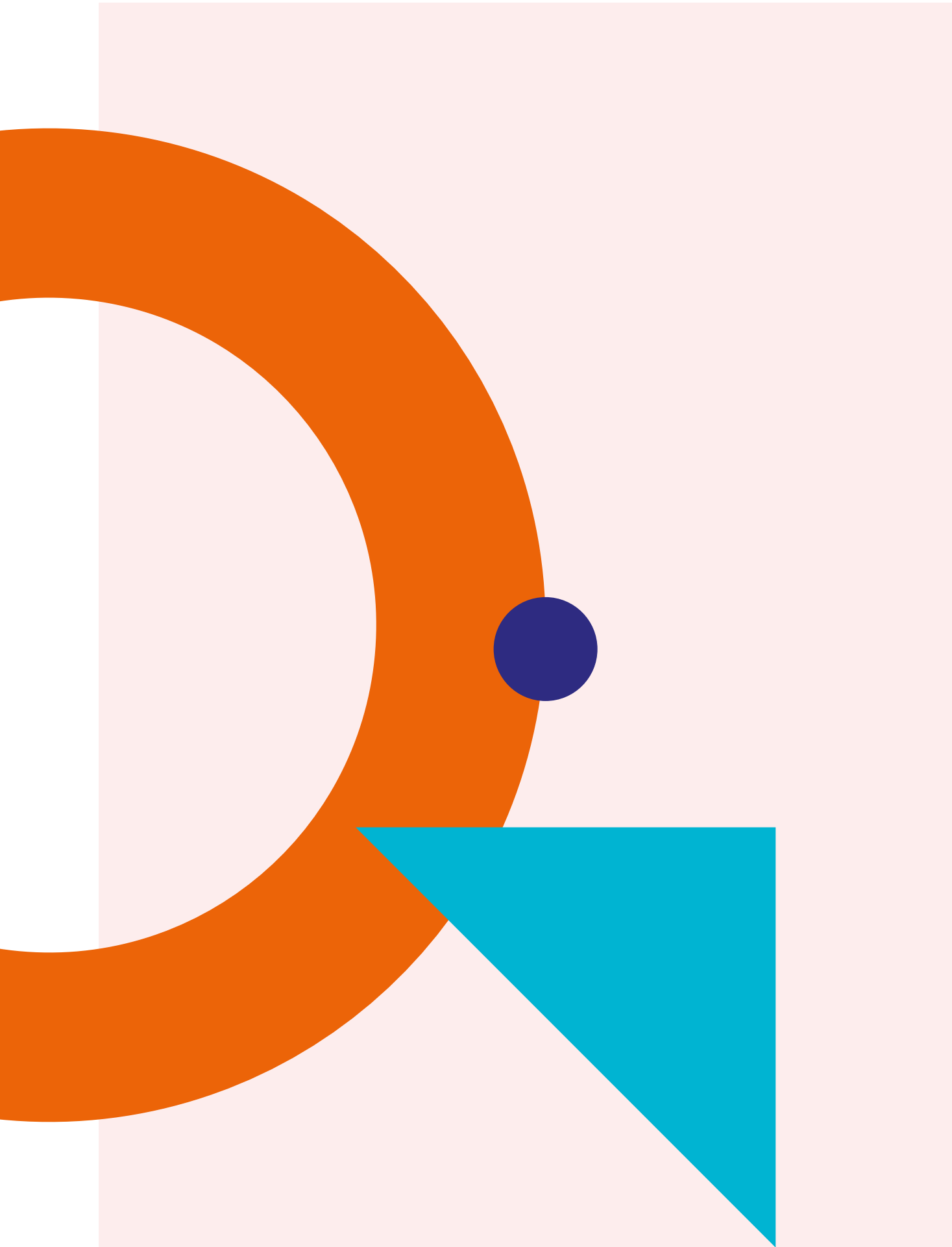
Overzicht kerndoelen burgerschap

Domein	Democratische oefenplaats
Kerdoel 18	De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats A Sociale en maatschapp

Overzicht kerndoelen digitale geletterdheid

Domein	Praktische kennis en vaardigheden
K	

Overzicht kerndoelen mens en maatschappij

Domein	Vraagstukken en perspectieven
Kerndo	

Mens en tijd

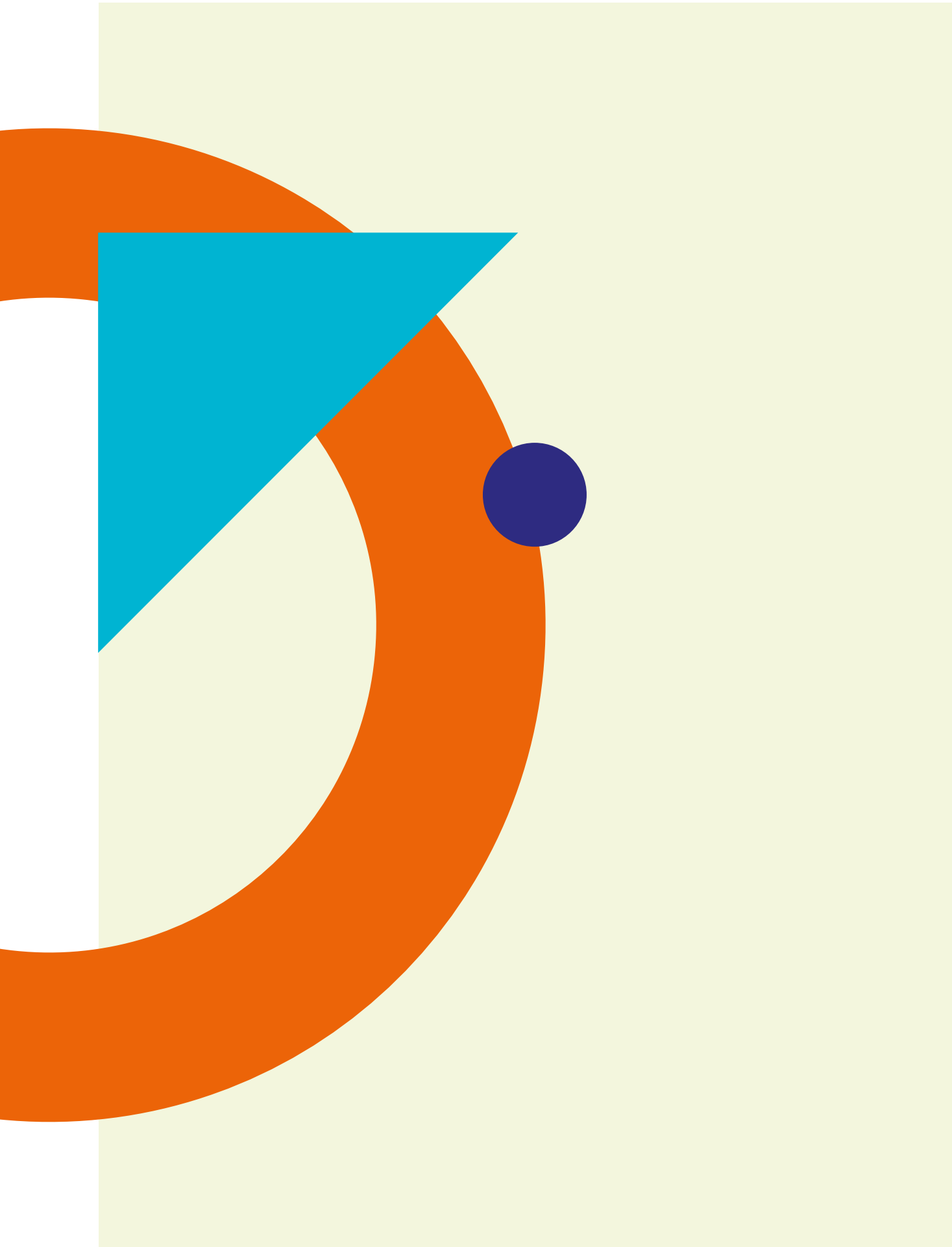
Kerdoel 26 De leerling onderzoekt historische verschijnselen.

26A

De leerling beschrijft historische ontwikkelingen aan de hand van gebeurtenissen, personen en voorwerpen.

Het gaat hierbij om:

- ontwikkelingen uit de prehistorie: ontstaan van landbouw en landbouwsamenlevingen;
- ontwikkelingen uit de oud

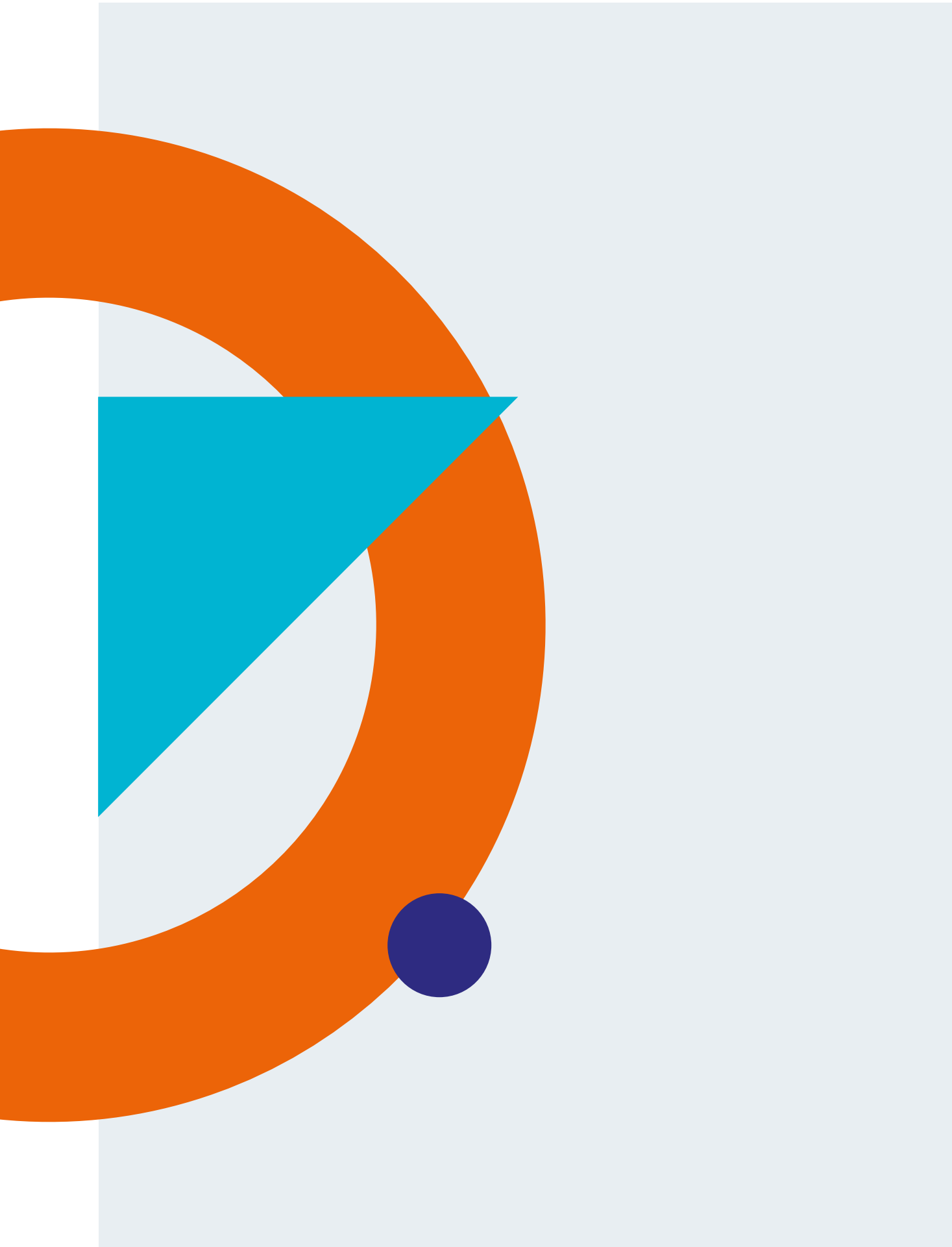

Overzicht kerndoelen mens en natuur

Domein	Natuurwetenschappen en technologie
--------	------------------------------------

Natuurkundige verschijnselen en technische systemen

Kerdoel 30	De leerling toont inzicht in en experimenteert met natuurkundige verschijnselen en technische systemen.
30A	De leerling toont inzicht in en experimenteert met voorwerpen en technische systemen. <i>Het gaat hierbij om:</i> • constructie-, energie-, communicatie-, meet-, regel-, productie- en transportsystemen; • verkennen hoe een voorwerp werkt en geconstrueerd is: functie, eigenschappen en onderliggende mechanismen; • maken van werkende analoge en digitale 2D- en 3D-modellen in een ontwerpproces;

Overzicht kerndoelen moderne vreemde talen: Engels

Domein	Communicatie
--------	--------------

Overzicht kerndoelen moderne vreemde talen: Duits, Frans, Italiaans en Spaans

Domein	Communicatie
Kerdoel 37	De leerling gebruikt de [...] taal in rijke en betekenisvolle contexten A Ervaringen met rijk taalaanbod B Creatieve expressie C Doelgerichte informatieverwerving (havo-vwo)
Kerdoel 38	De leerling communiceert in de [...] taal A Kijk- en luistervaardigheid B

Overzicht kerndoelen kunst en cultuur

Meemaken en betekenis geven

Kerndoel 42

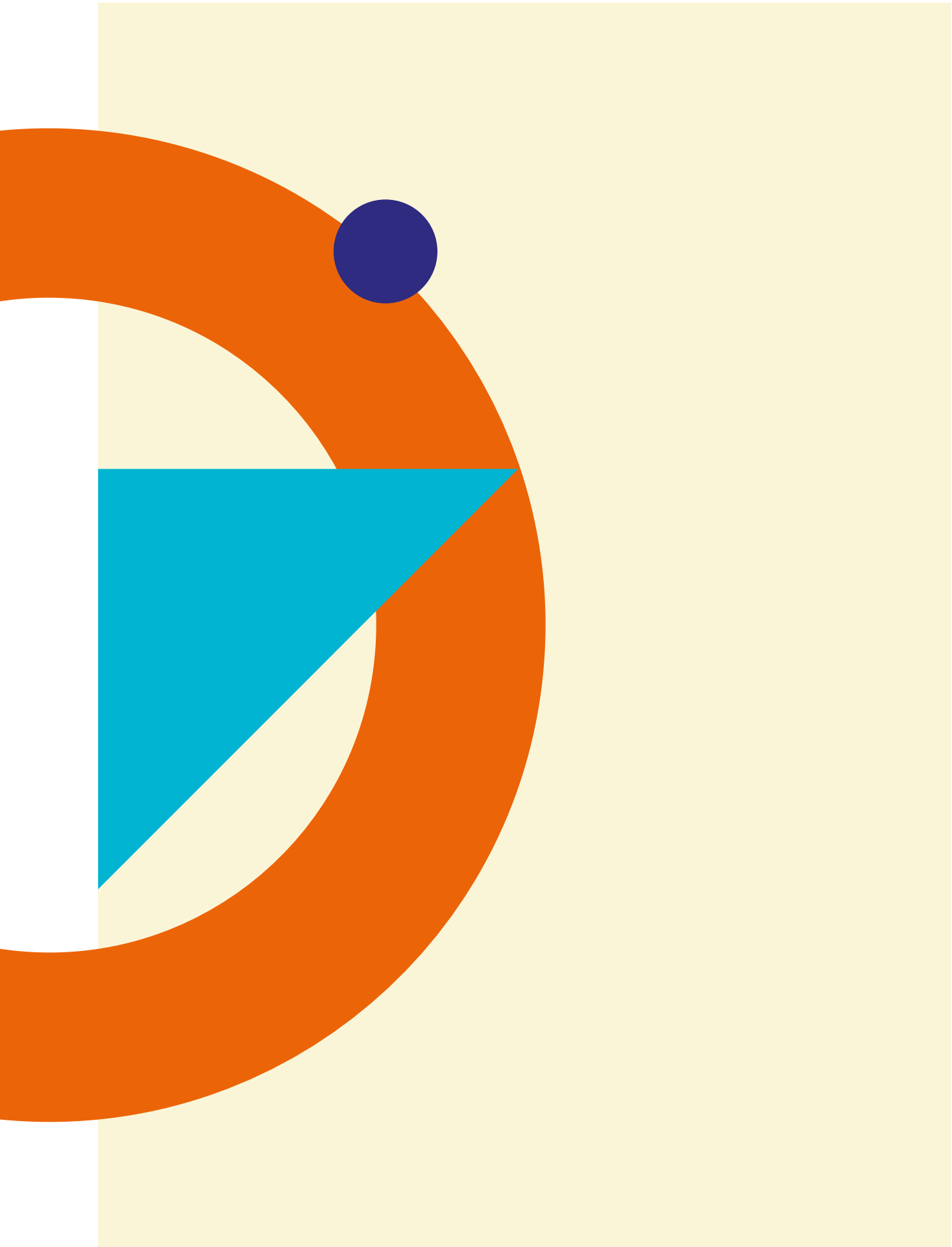
De leerling maakt kunst en cultuur mee.

42A

De leerling neemt deel aan diverse culturele en kunstzinnige activiteiten en toont inzicht in kunst- en cultuuruitingen.

Het gaat hierbij om:

- omgaan met de gebruiken en gewoonten bij het actief meemaken van kunst en cultuur in uiteenlopende contexten;
- uitwisselen van ervaringen in interact

/

Overzicht kerndoelen bewegen en sport

Domein	Leren bewegen
Kerdoel 43	De leerling ontwikkelt zich in het bewegen

Begrippenlijst

Hier lees je de vakspecifieke begrippen en hun omschrijving. Deze omschrijvingen zijn bedoeld om de bedoeling en inhoud van de kerndoelen te begrijpen.

Begrip	Omschrijving
Aanpak	Houding of benadering om een doel te bereiken. Binnen het leergebied Nederlands gaat het bijvoorbeeld over scannend lezen, om informatie te zoeken, een

